

Stasjonsbergan, Skyss-stasjoner.

Solum Bygds Historie

Før er omtalt de privilegerte skyssstasjoner i Gråten og på Fjære. Ettersom den før nevnte vei langs Fjærekilen, over Melfald, Dolva, Bergan og videre gjennom Holla til Ulefoss ble utbedret, og trafikken der vokste, ble det nødvendig å ha faste skysskifter ved den. I bind II, s. 544 er omtalt at Nils Arnesen hadde skyssstasjon på Bergan allerede i begynnelsen av nittende århundre, og Bergan ble ut gjennom århundret et fast holdepunkt i trafikken Skien-Ulefoss og videre, Men det var langt fra Skien til Bergan, og det kunne være behov for å hvile og bytte hester underveis, så det ble etablert skyss-stasjon også på Klovland. Martin Olsen ble stasjonsholder her i 1859.

Etter at Kanalen var åpnet for trafikk i begynnelsen av sekstiårene, og båtene overtok mer og mer av både personbefordring og godstransport, fikk de gamle skyssstasjonene mindre søkning, Stasjonsholderne hadde ikke lenger noen stor og sikker inntekt på sine skyssrettigheter. I formannskapsmøte 8. april 1868 foreligger således søknad fra stasjonsholderen på Fjære, Hans Andreas Hansen, om å få drive landhandleri i tilknytning til skyss-stasjonen. Formannskapet beslutter å anbefale søknaden på følgende betingelser:

«1. H. A. H. forpliktes til saalænge han driver Landhandleri at holde fast skydsstation paa sin Gaard Fjære paa de Betingelser som af Amtet til enhver Tid maatte fastsættes, uden Udgift for Communen.

2. Selv om Landhandleriet inden den Tid skulde nedlægges, er hans Forpligtelse til gratis at holde Station dog bindende for et Tidsrum af 5 - fem - Aar.»

Vedkommende stasjonene på Bergan og Klovland er det sist i sekstiårene tvil om hvorvidt de bør opprettholdes, tvil både hos de kommunale myndigheter og hos stasjonsholderne. I formannskapsmøte den 12/2 1870 beslutter man å be fogden «at have sin opmærksomhed henvendt paa at skydsstationene paa Bergan og Klovland kunde være betimelige opsagte til Udgangen af nærværende Aar. Forsaavidt BortsætteIse af Stationene efter den Tid skulde medføre Udgifter for Communen, anseer Communebestyrelsen det utvivlsomt at *en* Station beliggende i Egnen om Skjørholt og Bergan vil være tilstrækkelig mellom Ulefos og Skien. Skulde imidlertid Stationsholdet kunne bortsættes gratis, hvilket man for øieblikket har Grund til at tro, ansaa Comm.best. det ønskeligt at to Stationer bibeholdes, for at ikke den Skydsbetaling som Øvrigheden paa sine Forretnings reiser er berettiget til at beregne, skulde falde Communen til forøget byrde.»

I løpet av året kom to paa overtagelse, efter Omstændighederne 1 eller 2 Skydsstationer mellom Ulefos og Skien. Resultatet heraf havde imidlertid været at der kun var indkommet et Anbud fra Martin O. Klovland dateret 5te December 1872 der gik ud paa alternativt

1) enten at overtage Skydsen fra Klovland til Bergan, Skien og Porsgrund mod at Skydsbetalingen ophøies til 2 - to - Ort pr. Miil samt at der tilstaaes ham en Godtgjørelse af 100 Spd. aarlig.

2) Eller at, - hvilket sidste Forslag han fremsatte mundtlig før Mødet, - han overtager Skydsen mellem Klovland og Ulefos imod et yderligere Tillæg af 100 Spd, - istedetfor Bergan, foruden de ovennevnte Steder, idet han i saa Fald, om fornødent, forpligter sig til efter Amtets nærmere Beslutning at besørge en privat Mellomstation paa et beqvemt Sted mellem Klovland og Ulefos. Da trods Sagens Bekjendtgjørelse ingen andre Anbud havdes, maatte Formandskabet anbefale "nærværende Martin O. Klovlands Anbud til Antagelse af Autoriteterne for et Aar for saa vidt ikke inden Sagens endelige Afgjørelse skulde tilbyde nogen billigere Ordningsmaade."

Skyss-stasjonen på Bergan ble likevel, - og naturlig nok, - opprettholdt. I det første form.sk.møtet i 1873, den 8/2, ble skyss-stasjonene Klovland og Bergan bortakkordert til Martin Klovland og Anne Marie Bergan. Den førstnevnte skulle ha 15 spd. årlig, og den andre 100 spd., - dette i følge avtale gjeldende for tre år. Dette ble en *varig* ordning, - dog med noen variasjon i godtgjørelsen.

I 1890 hadde landhandler H. C. Bjerke fått utskilt bnr. 25 under Klovholt av sk. 0,07 og med navnet *Bjerknes*, og i kommunestyremøte 22/12 d. å. fikk han anbefaling som stasjonsholder. (Helland anfører i «Norges Land og Folk» Bjerknes skyss-stasjon og avstander derfra.) Bjerke og M. Klovland underbød hverandre, men B. bød til slutt 100 kr. under K.

28/12 -91 fikk stasjonsholderne G. Bergan og Bjerke rett til å skjenke øl og vin til reisende, unntatt tida fra lørdag etterm. kl. 5 til mandag morgen kl. 8.

I komm.st.møte 26/9 1893 får Martin Klovland igjen skysstasjonsholdet, - nå for 400 kr. årlig, men nektes ølrett i møte 28/3 -94. Senere s. å. fikk imidlertid både M. K. og Gunder Bergan rett til å servere øl 14 dager i markedstida.

I 1899 søker de begge igjen om ølrett, men får avslag, med 21 mot 2 st.

I 1901 ble Rasmus Klovland antatt som stasjonsholder «paa samme Betingelser som forrige». (Komm.st.sak 131.)

I 1903 foreligger forslag om å *nedlegge* Klovland sk.st., men komm.st. fraråder dette, mot fire st., - idet man henviser til skyss-statistikken som viser at fra Klovland er i 1898 utgått 194 hester, -99: 260, 1900: 298, -01: 266, -02: 240.

Allerede i 1881 hadde det vært forslag om å nedlegge Klovland sk.st., og forslaget fikk da medhold i komm.st. Dette fikk en «X» til å skrive i «Varden» 24/12 at en sk.st. mellom Skien og Ulefoss er rent for lite: Veien er lang og dårlig, særlig i teleløsningen, og det er mange reisende som benytter Klovland sk.st., 544 i 1880-81.

Det var jo ikke så lange reiser en kunne gjøre på en dag med karjol eller pram, så det måtte ikke være langt mellom de stedene der en kunne overnatte, og helst enda noe kortere avstand mellom de stedene der en sulten og tørst reisende kunne skaffe seg mat og drikke, - for en rimelig penge.

Langsmed Norsjø lå en rekke *gjestgiverier* : Fjærestrand, Haukenesodden, Hella, Leirodden, Rugla og Skreddervollen. Torsten Hella har i S. hist.lags årsskrift 1954 gitt en beskrivelse av bygningene på et slikt gjestgiveri, Hella. (Se Hella)

Det var i gamle dager få eller ingen restriksjoner for utskjenkning av øl og brennevin i gjestgiverier og skyss-stasjoner. Som også annensteds fortalt ble allehånde tilvirkning av spirituosa frigitt og tillatt for enhver da Norge var blitt skilt fra Danmark. Ølbryggeri ble ut gjennom første halvdel av nittende årh. en blomstrende industri: I 1857 hadde vi her i landet 55 fabrikkmessig drevne ølbryggerier og 288 små som ble drevet håndverksmessig. Ved midten av århundredet begynte komm.st. å ilegge «Ølskatt», som år om annet skaffet et par hundre daler i kommunekassen. Gjestgiveriene solgte også brennevin: en dram for 2 skilling. Den som kom på et gjestgiveri der det satt noen gjester, skulle spandere en «omgang», d.v.s. en dram på hver av gjestene og en til verten, - men god folkeskikk tilsa at en ikke tømte drammeglasset helt. Noe skulle stå igjen til neste omgang.

Men med en «Maadeholdsbevægelse» som vokste i styrke, reiste det seg innvendinger mot det uhemmede salg av spirituosa, - i komm.st. så vel som i pressen. Karakteristisk er et innlegg, - blant mange, - i «Varden» den 5. januar 1893. Innlegget er stilet «Til Solum Formandskab» og undertegnet «R & P», hvem det nå måtte være. Her noen utklipp:

«Nu da stationsholderen har forladt landet.. . . . almindeligt ønske blandt de reisende, at stationen maa blive bortsat til en mand i hvem man har garanti for at han vil drive sliq at de reisende kan være tjent med det. indleverede ansøgnina om ølbevilling, . . . vil vi ikke undlade at bemærke at de vist har solgt øl længe nok paa den nuværende skydsstation, thi det har de flokke af berusede folk, som næsten hver lørdags- og søndagskveld bevægede sig ved skydsstationen tilfulde bevist. Kanske folk, som bor i nærheden af skydsstationen, herefter kan slippe at bære berusede folk, som ligger langs veiene, hjem til sig, for at beskytte disse stakler mod kulden » Det gikk imidlertid

så opp og ned med bevillingene, og skyss-stasjonene måtte mot slutten av århundredet som før nevnt nøye seg med tilladelse til å servere øl for reisende 14 dager i markedstida. (Sak 104 i komm.st. 1894.)

Berganbrygge – Fjord, elver og vann var viktige ferdselsårer. Skysstasjonene var i stor grad knyttet til ferdselen etter vassdragene - slik Stasjonsbergan for eksempel var knyttet til Bergan Brygge (TAu):

